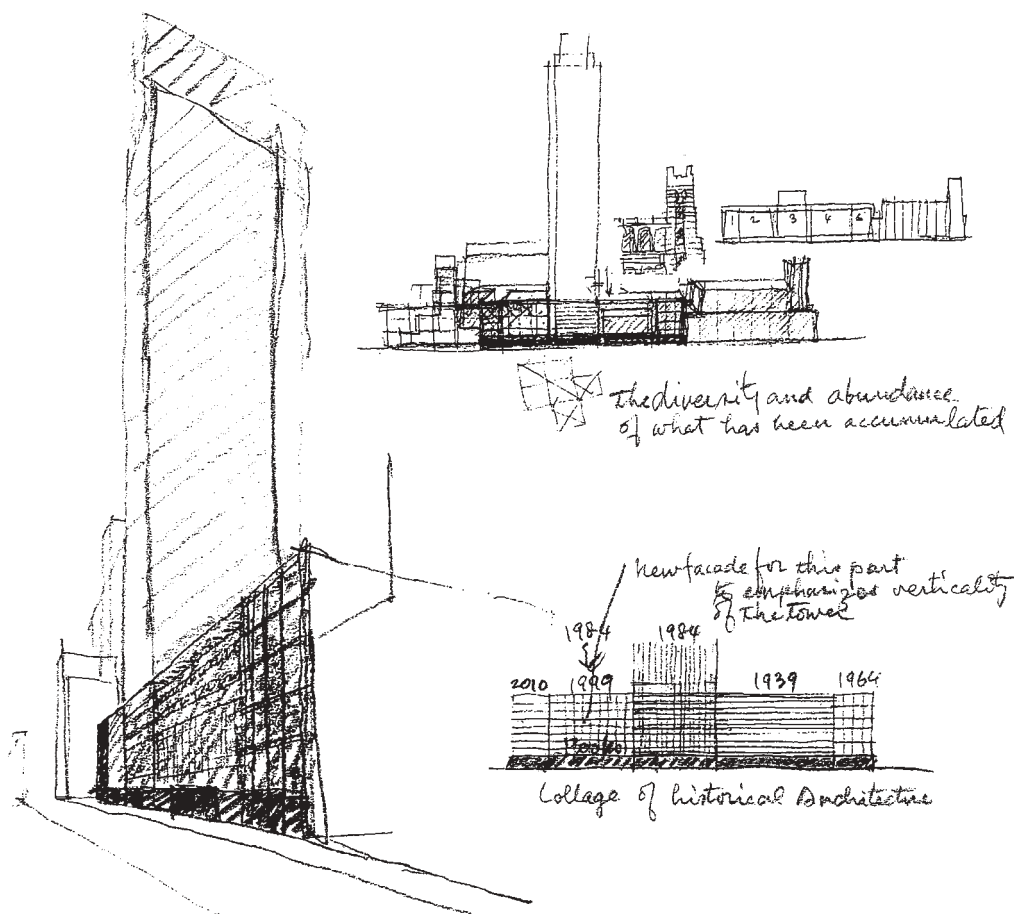

KAKO JE IZABRAN ARHITEKT MUZEJA MODERNE UMJETNOSTI U NEW YORKU

IM 33 (3-4) 2002.
RIJEČ JE O ...
MAIN FEATURE

MARTINA IVANUŠ □ Zagreb

Muzej moderne umjetnosti (MOMA) osnovali su 1929. godine tri bogate kolekcionarke umjetnosti Lillie P. Bliss, Abby Aldrich Rockefeller i Mary Quinn Sullivan. Za direktora je izabran mladi povjesničar umjetnosti Alfred H. Barr, koji je sa svojim suradnicima predodredio da ovaj muzej postane prva internacionalna kolekcija moderne umjetnosti u svijetu. U ranim godinama kolekcija je izrazito europska, a američki predstavnici ulaze u kolekciju s apstraktnim ekspresionizmom, Frankom Stellom i Jasperom Johnsom u 50-ima. Godine 1932. muzejska kolekcija se seli iz šest soba poslovnih zgrada na 57. ulici u dvije stambene kuće na

Zapadnoj 53. ulici da bi se 1939. godine otvorila muzejska zgrada izgrađena na mjestu stambenih kuća. Muzej je izgrađen u internacionalnom stilu, a projektirali su ga Philip Goodwin i Edward Durell Stone. Glavne karakteristike zgrade bile su modernističko stubište, eliptična nadstrešnica iznad ulaza i vrt sa skulpturama. Iako su mnogi bili iritirani njegovom pompoznošću, do 1950. godine muzej je postao jedan od popularnijih odredišta u gradu. Raspored galerija usmjeravao je posjetitelje da prolaze kroz stalni postav u određenom redu, mnoge izložbe su bile interpretirane kao lekcije iz dobrog ukusa, a ulaznice su bile (i ostale) skupe. To je

sl.1 Crtež MOMA-e Yoshio Taniguchija, objavljen u The New York Times Magazine, 12. travanj, 1998.

sl.2 Selektori nagrađenog arhitektonskog rješenja: Ronald S. Lauder, Agnes Gund and David Rockefeller Srov., Glenn Lowry, Marshall S. Cogan, Jerry I Speyer and Sid R. Bass

sl.3 Finalisti natječaja (s lijeva): Jacques Hercog i Pierre de Meuron; Bernard Tschumi i Yoshio Taniguchi, fotografija objavljena u *The New York Times Magazine*, 12. travanj 12, 1998

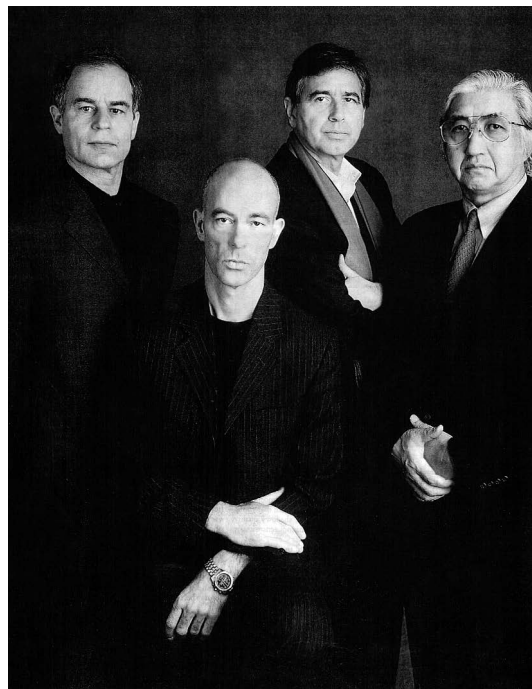
bio muzej s „karakterom“, sa svojim kustosima primadonama koji su svoje odjele vodili pomalo diktatorski. No, bez obzira na ekskluzivnost i tiransku sofisticiranost, muzej je postao dio svijeta u kojemu su školorani Njujorčani živjeli.

U cjelini gledano, interijer muzeja se nije isticao, osim vrta skulptura koji je 1953. godine redizajnirao Philip Johnson. Kolekcija je bila važna, ali istini za volju, vrt je zaslužan za simpatije stanovništva. To svjetovno ali ipak sveto mjesto s djelima Rodina i Miróa ima određenu spokojnost klaustra.

Jednu činjenicu je važno spomenuti; iako se modernizam dogodio u Europi, prva internacionalna kolekcija sustavno skupljana stvorena je u Muzeju moderne umjetnosti u New Yorku, što je i jedna od zasluga za premještanje kulturnog centra na Novi kontinent. A time se ovaj muzej jako ponosi.

Tijekom godina muzej se pomalo širio, a 1984. izgrađeno je njegovo zapadno krilo koje je projektirao Cesar Pelli, udvostručen je galerijski prostor, otvorena je nova kino dvorana, dva kata uredskih prostora te četverokatni stakleni atrij koji gleda na vrt skulptura. Kako bi se skupila sredstva za ovu renovaciju, prodana su prava na zračni prostor iznad muzeja te je izgrađen stambeni neboder, tzv. Muzejski toranj.

Od samog osnutka cilj je bio muzej kao edukativna institucija ali i institucija koja skuplja novu umjetnost, čak je jedno kraće vrijeme postojao sporazum s Metropolitan muzejem da oni preuzimaju ‘starije’ umjetnine tj. klasike modernizma. Da se taj sporazum nastavio, kolekcija bi započinjala s Jacksonom Pollockom. Ne samo da se dogovor nije održao nego se i interes preusmjerio sa sadašnje, suvremene, na modernu umjetnost. Ta uvjetna nezainteresiranost za suvremenu umjetnost, iako često kritizirana, zadržala se dosta dugo zahvaljujući i tome što muzej nije raspolagao adekvatnim prostorom za njeno prezentiranje. Tako na primjer, iako donirano 1993., djelo *Intersection*

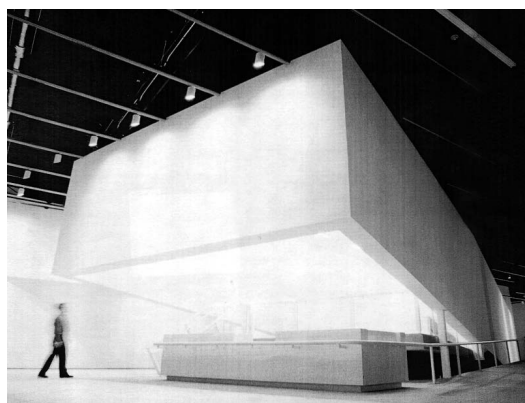
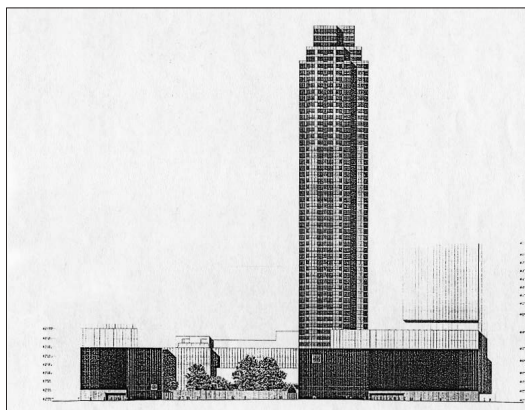
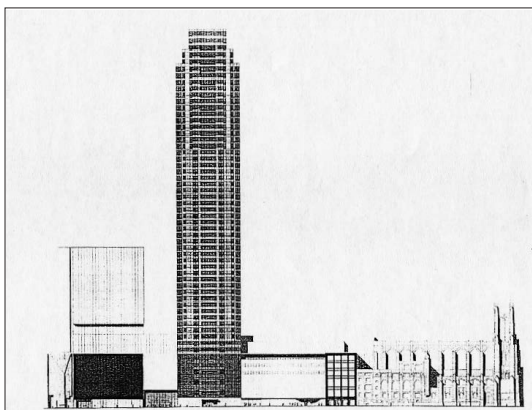
// Richarda Serre nikada nije bilo izloženo zbog dimenzija (120 tona, 17x4 metra).

Tijekom 1980-ih počele su se tražiti lokacije za galerije suvremene umjetnosti, i 1995. s dolaskom Glenna Lowryja na mjesto direktora, osim što je pomlađeni kustoski kadar, odlučeno je i da se proširi prostor. Njegovim dolaskom potaknute su brojne rasprave o budućnosti muzeja i postignut je konsenzus da suvremena umjetnost mora imati privilegiran položaj u odnosu na stalni postav, što je zahtijevalo veliku rekonstrukciju muzeja kako bi se dobili prostori za izlaganje suvremene umjetnosti.

Terence Riley, glavni kustos Odjela arhitekture i dizajna, predložio je da se pozovu arhitekti i svojim prijedlozima pomognu definirati potrebe muzeja. Odlučeno je da se ne raspisuje uobičajeni natječaj nego da se radije pozove određeni broj arhitekata da prisustvuju određenoj vježbi oblikovanja kroz koju bi na slobodan način podijelili misli o svojim vizijama novog muzeja i njegovim potrebama. Međutim, nastao je novi problem - koje arhitekate pozvati?

Privatnim avionom ispunjenim stotinama knjiga o arhitekturi, Riley i ostali članovi odbora za izbor arhitekata (članovi muzejskog upravnog odbora) letjeli su Europom. Misija im je bila da detaljno razgledaju građevine desetaka arhitekata, redom top arhitekata današnjice kao što su Meier, Gehry, Eisenman. Nakon Europe, nastavili su putovati Amerikom i Japanom.

Arhitekti koji su bili pozvani na sudjelovanje u natječaju su Rafael Vinoly, Bernard Tschumi, Steven Holl, Tod Williams i Billie Tsien - svi Njujorčani, zatim Jacques Herzog i Pierre de Meuron, Dominique Perrault, Rem Koolhaas i Wiel Arets, te Yoshio Taniguchi i Toyo Ito.

sl.4-7 Prikazi 3D arhitektonskih rješenja Yoshioa Taniguchija za novu zgradu Muzeja moderne umjetnosti / MOMA u New Yorku.

© MOMA, New York

Na neslužbenim “kladionicama” je vodio radikalni šik Rema Koolhaasa.

Izabrana su tri finalista Bernard Tshumi, Herzog & de Murion i Yoshio Taniguchi. Od njih se tražilo da svoje ideje prezentiraju u formi skice uz koju su morali priložiti i pismeni opis.

Od tri finalista, najslobodumniji projekt predložio je Bernard Tshumi upotrijebivši metaforu vulkana za opis odnosa suvremene umjetnosti i stalne kolekcije, zatim prijedlog on-line muzeja te ateljea i radionica za umjetnike. Herzog & de Murion su prikazali dvije vizije muzeja, jednu muzeja kao sela i drugu koju su oni nazivali konglomeratom. I Herzog & de Murion i Bernard Tshumi predložili su gradnju vrta na krovu muzeja kao važan dio svog prijedloga.

Međutim, Taniguchi je ponudio prijedlog u kojem je podijelio muzej na dva volumena koja predstavljaju glavne funkcije: izlagačka i edukativna. U eseju je većinom govorio o praktičnim stvarima, o potrebi za različitim galerijama i očuvanju povijesti muzejskog razvoja ali istodobno i o potrebi postizanja snažne jednostavnosti.

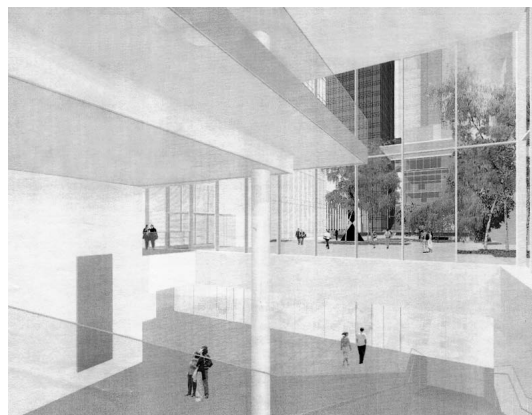
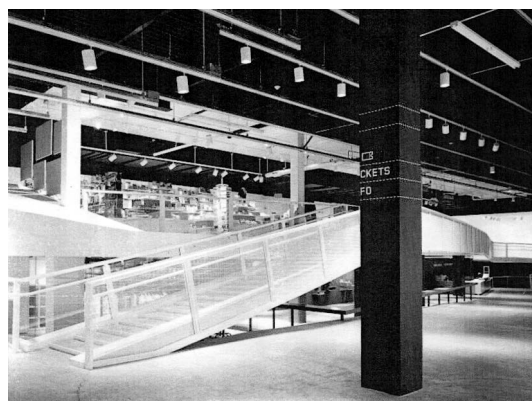
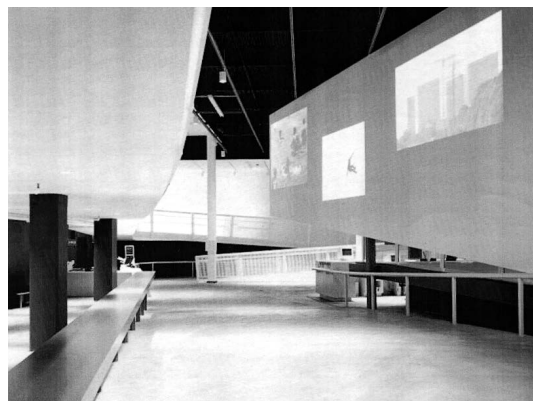
Idući korak je bio da finalisti prilože jedan detaljno izrađen nacrt. Najkonzervativniji prijedlog došao je od Bernarda Tshumija dok su Herzog & de Murion, arhitekti poznati po originalnoj upotrebi metalnih i staklenih okvira na fasadama predali senzacionalan nacrt, najbliži onome što je odbor imao na umu za vrijeme

putovanja i odabira arhitekata. Njihov prijedlog sadržavao je kombinaciju pokretnih dijelova i staklenih fasada, što stvara efekt raskošnosti. Najinteresantniji je bio toranj s uredima kustosa, koji se uzdizao uz Muzejski toranj, apstraktnog skulpturalnog oblika.

Taniguchijev nacrt bio je najsličniji njegovu prvom prijedlogu i na prvi pogled izgledao je najkonzervativniji. Model je najviše ličio na originalnu zgradu Goodwina i Stonea tako da su se mnogi zapitali što se uopće i promijenilo. Međutim, nakon detaljnog proučavanja, njegov se je nacrt pokazao najradikalnijim. Za početak, on je, uglavnom ignoriran, Muzejski toranj izbacio u prvi plan, kao glavni akcent nove građevine. Čak je jedan ugao tornja spustio kroz stakleni krov u unutrašnjost muzeja, a naravno da je i sam neboder vidljiv iz unutrašnjosti. Na taj način Taniguchi je zbitost prostora dinamično rastvorio donoseći vertikalnu energiju New Yorka u horizontalu muzeja. Galerije je osvijetlio prirodnom svjetlošću, a uvlačenjem glavnoga hola, dobio je i prostor za vrt skulptura.

Postavljanjem galerije za suvremenu umjetnost na prvu etažu donio je radikalnu promjenu u dosadašnji postav muzeja. Posjetitelji su prvo pozvani razgledati suvremenu umjetnost, a nakon toga odlaze u gornje, intimnije galerije vidjeti stalni postav remek djela moderne umjetnosti.

Nakon prve fascinacije ekstravagantnim oblicima i duljeg razmišljanja, odbor je shvatio da projekti Bernarda

sl.8-11 Prikazi 3D arhitektonskih rješenja Yoshio Taniguchia za novu Muzeja moderne umjetnosti / MOMA u New Yorku.
© MOMA, New York

Tshumija i Herzog & de Murion ne zadovoljavaju praktične zahtjeve te je prednost dao Yoshio Taniguchiju.

Izvan muzeja reakcija na izabranog arhitekta bila je različita. Iako su mediji izbor uglavnom ocijenili pozitivno, negodovanje se moglo čuti iz avangardnih krugova i starije generacije arhitekata koji su bili isključeni s natječaja. Kao bit negodovanja navodilo se propuštanje prilike da se izgradi jedna hrabra suvremena građevina koja bi bila još jedna znamenitost grada. U to vrijeme, zadnji arhitektonski hit bili su Gheryjev Guggenheim u Bilbaou i Meierov Getty muzej u Los Angelesu pa je takvo nezadovoljstvo i bilo razumljivo.

Važno je naglasiti da je Taniguchijev projekt stvoren za zbijenu građevinsku česticu na kojoj bi neka ekstravagancija bila gotovo nemoguća. Međutim, način na koji Taniguchi postiže ljepotu često je suptilan, javlja se iz rafiniranog osjećaja za svjetlost i sjenu, a građevine ne vrište o egu arhitekta. Njegov arhitektonski izraz gotovo je nepoznat i najrazumljiviji je u kontekstu japanskog modernizma koji se razvio odvojeno i ima drukčiji sustav vrijednosti nego modernizam na zapadu.

VAŽNI DATUMI.

- prosinac 1997. / izbor Yoshia Taniguchija
- lipanj 2000. / početak rušenja Dorset hotela
- proljeće 2001. / započeta gradnja novoga Muzeja
- ljeto 2002. / muzejska djelatnost seli u MOMA QNS, na Long Island City
- ljeto 2002. / otvorena izložba Collection Highlights - remek djela iz zbirke Muzeja moderne umjetnosti
- krajem 2004. i početkom 2005. / otvara se novi Muzej
- ljeto 2006. / dovršenje uređenje čuvaonica i studijska centra na Long Island City, Queens

OPIS PROJEKTA. Izgradnja i renovacija muzeja.

LOKACIJA. 11 west 53rd Street, između 5. i 6. Avenije

ARHITEKT. Yoshio Taniguchi & Associates, Tokyo

ARHITEKTONSKI TIM. Izvršni arhitekt: Kohn Pederson Fox, New York; Stručni savjetnici: Cooper, Robertson & Partners, New York

IZVOĐAČ. Amec, New York (bivši Morse Diesel)

GLAVNE KARAKTERISTIKE NOVOGA MUZEJA.

- Veće i fleksibilnije galerije za suvremenu umjetnost
- Odvojene galerije za remek-djela moderne umjetnosti
- Centar namijenjen znanstvenom i edukativnom radu
- Rekonstrukcija muzejskih, arhitektonsko vrijednih atrakcija kao npr. Abby Aldrich - Rockefeller vrt skulptura, Goodwin i Stone fasada, stepenište Bauhaus koje postaje veza između galerija pojedinih odjela.
- Veliki pješački prolaz koji povezuje 53. i 54. ulicu, a služi i kao

pristup do odjela informacija, prodaje karata, garderobe, muzejskog dućana, restorana i galerija. Posjetitelji će se kretati kroz dramatičan lobi (lobby) visok 9 m s pogledom na vrt i veliko stubište koje se diže do drugog nivoa. Na drugom nivou galerije okružuju atrium koji se uzdiže do 30 m iznad razine ulice.

▫ Uredski prostori smješteni iznad galerija kako bi svi djelatnici bili na jednoj lokaciji.

BUDŽET. 650 milijuna dolara - pokriva troškove izgradnje novog Muzeja moderne umjetnosti, što uključuje kupnju zemljišta (na Manhattenu i u Queensu), gradnju i troškove poslovanja muzeja MOMA QNS.

POVEĆANJE MUZEJSKOG PROSTORA.

Sadašnja veličina. 35,148 m²

Planirana veličina. 58,529 m² u 53. ulici; 14,400 m² skladišnog prostora i istraživačkog centra na Long Islandu City-u

POVEĆANJE GALERIJSKOG PROSTORA.

Sadašnji prostor. Oko 7,900 m²

Prostor u novom muzeju. Planira se 11,613 m²

Preuzeto iz: Building Project Fact Sheet, Museum of Modern Art, New York, svibanj 2001.

Primljeno: 28. veljače 2003.

HOW THE ARCHITECT FOR THE MUSEUM OF MODERN ART IN NEW YORK WAS SELECTED

The Museum of Modern Art (MOMA) was founded in 1929 by three art collectors: Lillie P. Bliss, Abby Aldrich Rockefeller and Mary Quinn Sullivan.

Over the years the Museum gradually expanded, but it was only during the 1980s that the search began for locations for a gallery of contemporary art. With the appointment of Glen Lowry as the Museum's director in 1995 numerous discussions were initiated with respect to the Museum's future and the consensus view was that contemporary art needs to have a privileged position with respect to the permanent exhibition; this, in turn, required a major reconstruction of the Museum in order to have room for exhibiting contemporary art.

Terrence Riley, the chief curator of the Department of Architecture and Design, proposed that architects be called upon to help define the needs of the Museum with their suggestions. It was decided not to invite tenders but to invite a certain number of architects to participate in a charette through which they could freely exchange their views concerning their visions for the new museum and its needs. However, another problem arose - which architects to invite?

The authoress of the text has tried to give a summarised overview of the stages that followed; she explains how the three finalists - Bernard Tshumi, Herzog & de Murion and Yoshio Taniguchi - were selected, presents their suggestions and describes why after the initial fascination with the extravagant forms and after lengthy consideration, the Committee realised that the projects proposed by Bernard Tshumi and Herzog & de Murion do not meet practical requirements and decided in favour of Yoshio Taniguchi.

sl.12 Početak gradnje novoga Muzeja moderne umjetnosti u New Yorku
© MOMA, New York